

Jakob Lambertsen

Kæmpebedrifter med specialisering i f.eks. svineproduktion har i høj grad erstattet det mere alsidige landbrug. Foto: Ilan Brendler

Brutalt udskilningsløb

■ **Dansk landbrug knækker over på midten.**

■ **På få år er afstanden mellem vinderne og taberne vokset dramatisk.**

■ **De dygtigste har tjent flere og flere penge, mens de dårligste har fået stadig større underskud.**

LARS ATTRUP

lars.attrup@jp.dk

Et brutalt udskilningsløb tager fart i dansk landbrug. Trods krisen har de dygtigste landmænd formået at øge indtjeningen. Til gengæld er de dårligste kørt uhjælpeligt fast og får år efter år store underskud.

Forskellen på de to grupper vinderne, og taberne er på få år vokset med dramatisk hast.

Økonomer på Videncentret for Landbrug har udarbejdet en analyse, der for første gang kortlægger spredningen i landmændenes indtjening og samtidig afdækker årsagerne til den stigende spredning.

Forskellen eksploderer

I årene 2002-05 var der en ret stabil forskel på indtjeningen hos den bedste tredjedel og den dårligste tredjedel af de danske landmænd.

Landmændene i den dårligste tredjedel havde typisk årlige driftunderskud i niveauet 250.000 kr., mens den bedste tredjedel tjente omkring 700.000 kr. om året.

er få udveje for landmændene med de dårligste resultater. Nogle har stadig mulighed for en gennemgribende ændring og optimering af driften. Klaus Kaiser erkender dog, at andre bedrifter er kørt hjælpeløst fast. For dem er der kun en afviklingsstrategi tilbage.

Henrik Zobbe tilføjer: »En del af de dårligste landmænd skal simpelthen ud af erhvervet og erstattes af yngre, som skal købe gårdene til lavere, mere realistiske priser. Tabene må bankerne og realkreditinstitutterne deles om. Det er en kold tyrker, som kan give alvorlige dønninger, da det er store tab, der skal realiseres. Der er bare ingen anden udvej. Lige nu kan et betydeligt antal store nødlidende bedrifter hverken låne til investeringer eller udvidelser. Det er uholdbart, og problemet vokser dag for dag i takt med, at bedrifterne nedslides.«

POLARISERING

Det delte landbrug

Der er stadig større forskel på indtjeningen hos de bedste og de dårligste landmænd. De vigtigste årsager til denne polarisering er:

- Bedrifterne er blevet større.
- Bedrifterne er blevet mere specialiserede og mindre selvforsynende. Dvs., at udsving i salgs- eller indkøbsprisen på enkelte produkter kan give store udsving i indtjeningen.
- Priserne på råvarebørserne og de finansielle markeder svinger mere.
- Landmændenes gæld er vokset til 359 mia. kr., og størstedelen er variabelt forrentet. Rentefølsomheden

på nogle bedrifter er dermed blevet stor.

■ Landmændene har i stigende grad optaget valutatån og anvendt finansielle instrumenter. Det har i nogle tilfælde medført store tab.

■ I årene frem til 2008 kunne de svageste bedrifter overleve ved at belåne friværderne. Nu bliver de erhvervet, fordi deres ejendomme ikke kan sælges. Begge dele øger antallet af bedrifter med meget store driftunderskud.

Den finansielle sektor har lånt formuer til landmænd, der aldrig har haft styr på den primære drift.«

Problemet øges fortsat

Klaus Kaiser vurderer, at der

hen ikke er dygtige nok, og det samme gælder deres rådgivere i både banker, kreditforeninger og landbrugets konsulenttjeneste. En stor del af rådgiverne bør sidde tilbage med meget røde ører.

De seneste år er forskellen på vinderne og taberne imidlertid vokset eksplosivt.

Uroligt verdensmarked

I årene 2007-10 har den bedste tredjedel af landmændene i gennemsnit haft en årlig driftsindtjening på 735.000 kr., mens den svageste tredjedel i gennemsnit har haft årlige underskud på næsten 1,5 mio. kr.

Løbet af mindre end et årti er forskellen på den årlige driftsindtjening hos vinderne og taberne således øget fra 950.000 kr. til 2,24 mio. kr. Afstanden mellem vinderne og taberne er vokset 135 pct.

»Spredningen begyndte for alvor at vokse i 2006 og 2007. I den periode blev en række af EU's støtteordninger til landbruget yderligere liberaliseret, så priserne i højere grad fulgte et mere og mere uroligt verdensmarked,« påpeger Klaus Kaiser, erhvervsøkonomisk chef på Videncentret for Landbrug.

Stordrift og specialisering

De voldsomme prisudsving på råvarebørserne er siden fortsat, hvilket blandt andet skyldes, at de globale kornlagre har været små.

»Da stabiliteten forsvandt, blev landmandens evne til risikostyring pludselig langt vigtigere. Nogle landmænd har tjent godt på at sælge korn eller købe foder på det rigtige tidspunkt. Tilsvarende har andre tabt store beløb,« påpeger Klaus Kaiser.

Samtidig er bedrifterne blevet mere og mere specialiserede. Dvs., at fortidens landbrug med både korn, køer og grise er erstattet af

kæmpebedrifter, der kun producerer slagtesvin eller smågrise eller mælk eller korn.

»Når en af disse store, specialiserede bedrifter rammes af store prisudsving, kan det medføre meget store underskud eller overskud. Vores analyse viser blandt andet, at en mindre gruppe af de allerstørste bedrifter har haft meget store underskud. Det trækker gennemsnittet for den dårligste tredjedel ned,« forklarer Klaus Kaiser.

Virksomhedsledere

En central pointe i analysen er, at forskellen i produktivitet hos den bedste og den dårligste tredjedel er uændret. Begge grupper har løftet niveauet, men afstanden mellem grupperne er uændret. Det er altså ikke ude på staldgangen eller i marken, at forskellen på vinderne og taberne er blevet tydeligere. Det er snarere bag skrivebordet ved computeren.

»Landmændene leder i dag store komplekse virksomheder, som tilmed skal agere i en verden, der på få år er blevet langt mere kompleks. Det er ikke længere nok at være dygtig til at passe grise. Landmanden skal samtidig lede et stigende antal medarbejdere. Han skal træffe beslutninger om strategi, risikostyring, finansiering, investering, ekspansionsstempo osv.,« påpeger Klaus Kaiser.

Den voldsomme stigning i underskuddene hos den dårligste tredjedel viser, at en del i denne gruppe ikke har formået at tage springet fra landmand til virksomhedsleder.

Tømmermænd efter friværdfest

■ **Landmænd med underskudsgivende drift belånte friværderne og brugte pengene til udvidelser og spekulation.**

■ **Nu er friværderne væk, men gælden er der stadig.**

LARS ATTRUP

lars.attrup@jp.dk

Spredningen i landmændenes resultater er på få år vokset dramatisk.

Målt på bundlinjen er afstanden mellem de dygtigste og de dårligste mere end fordoblet.

»Denne polarisering skyldes især, at situationen på de dårligste bedrifter er blevet

forværret. Det skyldes i nogle tilfælde, at landmændene har været eksponeret mod andre forretninger – vindmøller, valuta, handel med futures osv., som har medført tab og samtidig har fjernet fokus fra den primære drift,« vurderer Benny Laibach Pedersen, direktør i Jyske Bank.

Det fremgår af analyser fra Videncentret for Landbrug, at den dårligste tredjedel af landmændene (målt på indtjening) i årene frem mod 2008 ekspanderede i samme tempo som landmændene med den bedste indtjening. Det fremgår samtidig, at den dårligste tredjedel har lidt langt større tab på eksempelvis valutatån, aktier, renteswaps og andre finansielle instrumenter.

»Der er ikke tvivl om, at nogle relativt svage landmænd i årene frem til krisen ønskede og fik bevilget lån og kreditrammer til udvidelser og finansielle forretninger. Efterfølgende har disse landmænd lidt tab på deres finansielle forretninger, og de har haft underskud på driften. Det har tvunget dem til at låne endnu mere, og nogle af landmændene er derfor endt i en situation, hvor gælden er blevet for stor,« siger Benny Laibach Pedersen.

Benny Laibach Pedersen vil ikke svare på, i hvilket omfang banker – her Jyske Bank – bærer et ansvar for, at de dårligste bedrifter har fået lov at ekspandere og påtage sig store risici.